

СЕКЦІЯ 2

МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ПЕРСПЕКТИВИ КЛАСИФІКАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ЇХ ПРИХИЛЬНИКІВ

PERSPECTIVES OF CLASSIFICATION OF UKRAINIAN POLITICAL PARTIES ON THE BASIS OF VALUE ORIENTATIONS OF THEIR SUPPORTERS

На сьогодні найбільш поширений підхід до класифікації суб'єктів політичного процесу – це їх групування за ідеологічною спрямованістю. У даній статті представлена спроба класифікації політичних партій не через визначення їх ідеології, а на основі ціннісних орієнтацій їх прихильників за допомогою аналізу відповідностей. Цінності в даному дослідженні виміряні за методикою Ш. Шварца. Емпіричною базою є шоста хвиля Європейського соціального дослідження, проведена в Україні у 2012 році. В результаті аналізу отриманий континуум із шести цінностей: «Влада-багатство», «Універсалізм», «Гедонізм», «Безпека», «Конформність» і «Традиція». У межах цього континууму політичні партії розділені на три групи у відповідності до міри значущості даних цінностей для респондентів. Основним результатом дослідження є підтвердження гіпотези щодо можливості використання ціннісних орієнтацій прихильників політичних партій як основи для класифікації цих партій.

Ключові слова: цінності, ціннісні орієнтації, політичні орієнтації, електоральний вибір, політичні партії, аналіз відповідностей.

На сегодня наиболее распространенный подход к классификации субъектов политического процесса – это их группировка на основе идеологической направленности. В данной статье представлена попытка классификации политических партий не посредством определения их идеологии, а на основе ценностных ориентаций их сторонников с помощью анализа соответствий. Ценности в данном исследовании измерены по методике Ш. Шварца. Эмпирической базой является шестая волна Европейского социального исследования, проведенная в Украине в 2012 году. В результате анализа получен континуум из шести ценностей: «Власть-богатство», «Универсализм», «Гедонизм», «Безопасность», «Конформность» и «Традиция». В границах данного континуума политические партии разделены на три группы в соответствии со степенью значимости данных ценностей для респондентов. Основным результатом исследования является подтверждение гипотезы о возможности использования ценностных ориентаций сторонников политических партий в качестве основы для классификации этих партий.

Ключевые слова: ценности, ценностные ориентации, политические ориентации,

электоральный выбор, политические партии, анализ соответствий.

The article is devoted to the study of the possibilities of classification of Ukrainian political parties on the basis of the value orientations of their supporters. Today the most widespread approach to the classification of subjects of the political process – is grouping on the ideological orientation. There are attempts made to determine the ideological orientation of parties on the basis of their program documents or the ideological orientation of certain political figures on the basis of their statements in the mass media among the Ukrainian sociological and political studies. But with this approach, researchers face a number of difficulties. Ukrainian political parties are quite difficult to identify with a particular ideology in their name and program documents. There is a situation where the parties that are considered ideological opponents have the same thesis in their programs. In addition, there are too many populist statements in the programs, which further complicate the identification of ideological orientation and the classification of parties. The same problems arise when analyzing the statements of individual politicians.

This article presents an attempt to classify political parties not through the definition of their ideological orientation, but on the basis of the value orientations of their supporters through the correspondence analysis. Values in this study were measured according to S. Schwartz's method. The empirical basis is the sixth wave of the European Social Survey conducted in Ukraine in 2012. As a result of the analysis, a continuum of six values was obtained: "Power", "Universalism", "Hedonism", "Security", "Conformity" and "Tradition". Within this continuum political parties are divided into three groups according to the degree of significance of these values for respondents. The main result of the study is the confirmation of the hypothesis of the possibility of using the value orientations of the supporters of political parties as the basis for the classification of these parties. The main problem with interpreting data is that the location of values at different poles of the resulting continuum does not fully fit into the circular model of S. Schwartz. But even despite this, the study can confirm that the classification of political parties based on the values of their supporters is possible.

Key words: values, value orientations, political orientations, electoral choice, political parties, correspondence analysis.

УДК 316.4

Лешенок У.С.

аспірант факультету соціології
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Постановка проблеми. Політична сфера життя суспільства – багатокомпонентна і неструктурована, різні її аспекти є предметом дослідження представників ряду суспільних наук, у тому числі соціології. Актуальним напрямком досліджень політичної сфери життя суспільства є вивчення суб'єктів політичного процесу – політичних партій та окремих політичних діячів. Одним із фокусів інтересу в таких дослідженнях є побудова класифікацій даних суб'єктів. У наукових дослідженнях ми часто звертаємось до класифікацій, адже вони спрощують складну реальність і дозволяють більш впевнено оперувати складними багатокомпонентними поняттями. Класифікації політичних суб'єктів цікавлять дослідників із багатьох причин. Перш за все, це можливість зменшити кількість змінних, із якими доводиться працювати, і зведення значної кількості суб'єктів до кількох вимірів, які потім можуть бути використані в якості пояснювальної змінної в різноманітних моделях. Також такі класифікації можуть бути показником якості демократії у країні, адже однорідність політичних партій або політичних лідерів за тим чи іншим критерієм може свідчити про недостатню представленість інтересів різних груп населення даними суб'єктами. Безперечно, важливою функцією таких класифікацій є можливість порівнянь, у першу чергу, між різними країнами.

На сьогодні найбільш поширеною основою класифікації політичних суб'єктів є ідеологія. Але вітчизняні дослідники стикаються з проблемою того, що на основі програмних документів або певних висловлювань окремих політичних діячів досить важко ідентифікувати ідеологію політичних суб'єктів, а навіть після здійснення такої ідентифікації відмінності між суб'єктами є недостатніми для побудови класифікації. Так, на думку І. Миклащука, українські політичні партії за своєю назвою, програмними засадами взагалі неможливо ідентифікувати з будь-якою ідеологією [4, с. 22]. Наприклад, спостерігається дублювання окремих положень у програмах партій, які позиціонуються як ідеологічні опоненти: у програмах ВО «Свобода» та КПУ під час виборчої кампанії до Верховної Ради 2012 року дублюються тези щодо націоналізації стратегічних підприємств, заборони купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення, введення виборності суддів [5]. Виходячи із цього, в даній роботі пропонується розглянути можливість класифікації політичних партій України не через ідентифікацію їх ідеологічної спрямованості, а на основі ціннісних орієнтацій їх прихильників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед українських соціологічних та політологічних досліджень представлений ряд спроб кла-

сифікації партій та окремих політиків на основі їх програмних засад або висловлювань у засобах масової інформації [1; 2; 3]. Так, дослідники VoxUkraine роблять спробу класифікації на основі ідеологій кандидатів у Президенти на майбутніх виборах у березні 2019 року. Проаналізувавши заяви кандидатів на основі методології Manifesto, вони приходять до висновку, що майже всі політики опиняються в одному секторі ідеологічного континуума – соціал-демократичному [3]. С. Конончук та О. Ярош, використовуючи аналогічну методологію, здійснюють класифікацію політичних партій на основі партійних і передвиборчих програм. І, хоча в їх дослідженні спостерігається більший розкид, ніж під час спроби класифікації кандидатів у Президенти, вони простежують загальну тенденцію до появи у програмах партій більш популістичних і менш логічно несуперечливих тверджень [1, с. 48]. О. Матієшин під час спроби класифікації українських партій на основі їх програмних документів приходять до висновку, що для більшості політичних партій характерна відсутність чітких змістовних програм [2]. Також ряд західних дослідників говорить сьогодні про «кінець ідеології», який проявляється у зниженні ідеологічної поляризації в сучасних суспільствах та тяжінні до більш центристських позицій [6; 7]. Тому постає необхідність пошуків альтернативного підходу до класифікації політичних суб'єктів, і, як альтернативу ідеологічному концепту, ряд дослідників пропонують використовувати цінності [8; 9; 10; 11; 12].

У даному дослідженні пропонується здійснити класифікацію українських політичних партій на основі ціннісних орієнтацій їх прихильників. Тобто замість ідеології політичних партій основою для побудови континуума, в межах якого буде здійснена класифікація, виступатимуть ціннісні орієнтації прихильників партій. Такий підхід до класифікації політичних суб'єктів базується на припущенні щодо існування зв'язку між цінностями та політичними орієнтаціями. Існує чимало емпіричних досліджень, в яких не лише доведено зв'язок між цінностями та політичними орієнтаціями, але також обґрунтовано можливості прогнозувати політичні орієнтації на основі цінностей і навіть можливості прогнозування електоральної поведінки [11; 13; 10]. Оскільки з аналізом політичних програм або висловлюваннями політиків виникає ряд проблем, то можна підійти до класифікації через уявлення самих респондентів. Приймаючи рішення, в тому числі щодо вибору політичної партії, людина обере такий спосіб дій, який узгоджується з тими цінностями, які є для неї найбільш значущими, й уникатиме тих дій, які узгоджуються з менш значущими цінностями.

Ряд дослідників припускають, що конфлікти, які лежать в основі ідеологічних континуу-

мів, можуть відтворюватись у структурі цінностей. Наприклад, на думку М. Барнеа та Ш. Шварца, в основі континуума «праві-ліві» лежить конфлікт між цінностями, які виражають пріоритет індивідуальних інтересів та пріоритет інтересів інших, а в основі континуума «консерватизм-лібералізм» лежить конфлікт між цінностями, що відображають прагнення до закону і порядку та відкритість до змін [13]. Виходячи із цього, можна припустити, що цінності можуть замінити ідеологію в основі класифікації політичних суб'єктів, що дозволить уникнути проблем, пов'язаних з ідеологічною ідентифікацією цих суб'єктів в умовах українського суспільства.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні можливостей класифікації українських політичних партій на основі цінностей їх прихильників.

Виклад основного матеріалу. В якості емпіричних даних для аналізу обрана шоста хвиля Європейського соціального дослідження, проведена в Україні у 2012 році. Цінності в даному дослідженні виміряні за методикою Ш. Шварца. Варіант методики, включений в опитувальник даного дослідження, налічує 21 ціннісний «портрет» абстрактних осіб, які можуть бути зведені в 10 базових людських цінностей; окрім того, дані цінності можуть бути зведені в 4 ширші ціннісні сектори. Так, до сектору «Збереження» відносяться цінності «Безпека», «Конформність» і «Традиція», до протилежного за змістом сектору «Відкритість до змін» відносяться цінності «Ризик-новизна», «Самостійність» і «Гедонізм». До сектору «Самоствердження» відносяться цінності «Влада-багатство» і «Досягнення», а до протилежного за змістом сектору «Турбота про людей і природу» – цінності «Універсалізм» та «Доброзичливість» [14, с.10].

Прихильники партій ідентифікуються на основі запитання: «Яка саме політична партія в Україні є Вам більш близькою, ніж решта партій?». Респондентам пропонується список із п'яти партій, не рахуючи категорію «Інше», які мали найбільш високий рейтинг у період проведення дослідження: «Батьківщина», «Свобода», КПУ, УДАР та Партія регіонів. Це створює ряд проблем для змістовної інтерпретації, адже, по-перше, ми обмежені в кількості партій, а по-друге, частина цих партій на сьогодні вже не існує. Але з методологічної точки зору даний список партій все одно дозволяє нам перевірити можливість групування політичних суб'єктів на основі цінностей їх прихильників.

Гіпотеза дослідження: ціннісні орієнтації українців, які вважають себе прихильниками певної політичної партії, можуть бути основою для класифікації цих політичних партій.

Для групування партій на основі цінностей у даному дослідженні пропонується викори-

стати метод аналізу відповідностей. Метод аналізу відповідностей вдало підходить для досягнення поставленої мети, адже, з одного боку, дозволяє описати взаємозв'язки між двома номінальними змінними, а, з іншого боку, описує взаємозв'язок між категоріями для кожної змінної окремо. На відміну від звичайного коефіцієнту кореляції на основі аналізу відповідностей, можна зафіксувати не лише наявність або силу зв'язку, але й структуру зв'язку і між двома змінними, і між категоріями кожної зі змінних, що дасть змогу згрупувати політичні партії у просторі цінностей респондентів. Змінна «партійні преференції» використовується в аналізі без змін, але категорії «Інша партія» та «Важко відповісти» не включаються до аналізу. Для утворення 10 цінностей за методикою Ш. Шварца по кожній цінності обраховується середнє значення індикаторів, через які вона вимірюється, але від отриманого середнього значення по кожній цінності віднімається середнє значення по всім індикаторам, які вимірюють цінності. Така методика розрахунку дає можливість обійти проблему того, що деякі респонденти схильні визначати всі наведені «портрети» як такі, що дуже схожі на нього або на неї. В результаті даної операції ми отримуємо 10 метричних змінних, після цього для кожного респондента визначається цінність, яка є для нього найбільш значущою. У відповідності до цієї цінності щодо кожного респондента позначається його ціннісний профіль (наприклад, якщо найбільш значущою цінністю є «Гедонізм», респондента відносять до категорії гедоністів). У результаті в аналізі використовується категоріальна змінна, категоріями якої є десять ціннісних профілів у відповідності до десяти цінностей Ш. Шварца.

Перш за все, варто оцінити Хі-квадрат для змінних, використаних в аналізі, адже, якщо він незначущий, то аналіз відповідностей не має сенсу. Для даних змінних Хі-квадрат становить 80,318 і є значущим на рівні 0,05. Це значення є невеликим, але наявність зв'язку між змінними дає можливість перейти до аналізу відповідностей. Результатом цього аналізу є візуалізація двовимірного (або більше) простору, в якому кожній категорії кожної змінної відповідає одна точка. Дана візуалізація представлена на Рис. 1. В аналізі використаний симетричний метод нормалізації, який дозволяє простежити, наскільки близькими є категорії обох змінних.

Інерцію в аналізі відповідностей можна розглядати як міру зв'язку як між двома таблицями, так і між категоріями однієї змінної. З Таблиці 1 видно, що перший та другий виміри пояснюють 85% інерції. Оскільки третій вимір додає лише 12%, варто зупинитись на двовимірному рішенні, щоб надто не перевантажувати модель. Також осі не є скорельова-

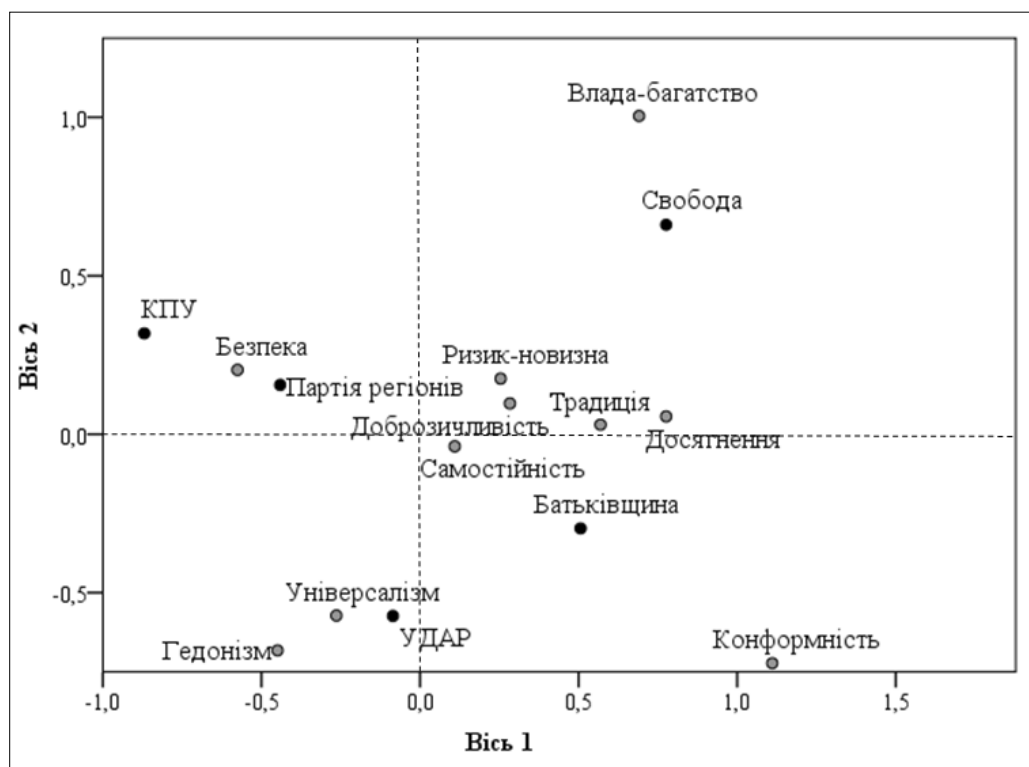

Рис. 1. Точки рядків та стовпчиків у просторі, утвореному першою та другою осями

Таблиця 1

Показники якості моделі

Вісь	Сингулярне значення	Інерція	Хі-квадрат	Значущість	Пояснена інерція		Кореляція між осями
					Відсоток	Кумулятивний відсоток	
1	0,298	0,089	-	-	0,640	0,640	-0,062
2	0,170	0,029	-	-	0,208	0,848	-
3	0,129	0,017	-	-	0,120	0,968	-
4	0,067	0,004	-	-	0,032	1,000	-
Всього	-	0,138	52,518	0,037	1,000	1,000	-

ними між собою: наявність кореляції між осями не означає зниження якості моделі, але її відсутність полегшує інтерпретацію.

Основною проблемою під час інтерпретації результатів аналізу відповідностей є спокуса інтерпретувати отриману візуалізацію, роблячи висновки про відстань точок, які є категоріями різних змінних. Тут важливо зазначити, що напряму можна інтерпретувати лише відстані між точками, які належать до одного набору змінних, тобто окремо між точками рядків або окремо між точками стовпчиків. Більш того, отриманий графік не може інтерпретуватись без статистик по кожній з точок, адже інерція окремої точки може визначитись як вертикальною або горизонтальною віссю, так і обома одночасно. Тому для подальшої інтерпретації варто розглянути основні статистики точок стовпчиків (стовпчиками в даному аналізі виступають партії) та точок рядків (ціннісні профілі), наведені в Таблиці 2.

На першому етапі інтерпретації ми визначимо, які точки будуть описовими, тобто потрібно описувати цінності у просторі партій, або партії у просторі цінностей. Це питання є принциповим, адже від відповіді на нього залежить, як будуть названі виміри (вісі) у аналізі. Виходячи з поставленої мети, в даному дослідженні варто описувати партії у просторі цінностей, тобто вісі будуть названі на основі ціннісних профілів респондентів.

Інтерпретація осей здійснюється на основі вкладень, які кожна точка вносить у інерцію цих осей. Якщо ми маємо набір з 10 ціннісних профілів, то середній абсолютний вклад для рядків становить 0,1 (1/10). Тобто під час подальшої інтерпретації можна розглядати всі точки, абсолютний вклад яких перевищує цей поріг. Із Таблиці 2 видно, що ми можемо інтерпретувати «Безпеку», «Конформність», «Традицію» для першого виміру (горизонтальної осі) та «Універсалізм», «Гедонізм» і «Вла-

Основні статистики точок стовпчиків та рядків

	Маса	Координати		Інерція	Вкладення				
		Вісь 1	Вісь 2		Точок в інерцію вісей		Вісей в інерцію точок		
					Вісь 1	Вісь 2	Вісь 1	Вісь 2	Якість у двох осях
Ціннісні профілі (рядки)									
Безпека	0,330	-0,575	0,203	0,036	0,367	0,080	0,915	0,065	0,980
Конформність	0,056	1,110	-0,723	0,026	0,234	0,174	0,792	0,191	0,984
Традиція	0,104	0,569	0,030	0,013	0,113	0,001	0,747	0,001	0,748
Доброзичливість	0,116	0,283	0,097	0,004	0,031	0,006	0,772	0,052	0,823
Універсализм	0,117	-0,264	-0,572	0,010	0,027	0,226	0,241	0,647	0,888
Самостійність	0,084	0,109	-0,038	0,011	0,003	0,001	0,027	0,002	0,029
Ризикновизна	0,035	0,254	0,175	0,001	0,008	0,006	0,658	0,179	0,837
Гедонізм	0,056	-0,449	-0,682	0,008	0,038	0,154	0,431	0,567	0,998
Досягнення	0,041	0,776	0,056	0,011	0,084	0,001	0,688	0,002	0,690
Влада-багатство	0,059	0,690	1,004	0,019	0,095	0,351	0,441	0,532	0,973
Партії (стовпчики)									
Батьківщина	0,247	0,506	-0,297	0,029	0,212	0,128	0,643	0,126	0,769
Свобода	0,153	0,776	0,661	0,041	0,310	0,394	0,674	0,279	0,952
КПУ	0,109	-0,869	0,318	0,031	0,277	0,065	0,806	0,061	0,867
УДАР	0,191	-0,086	-0,574	0,017	0,005	0,370	0,024	0,617	0,641
Партія регіонів	0,300	-0,441	0,155	0,021	0,196	0,043	0,837	0,059	0,897

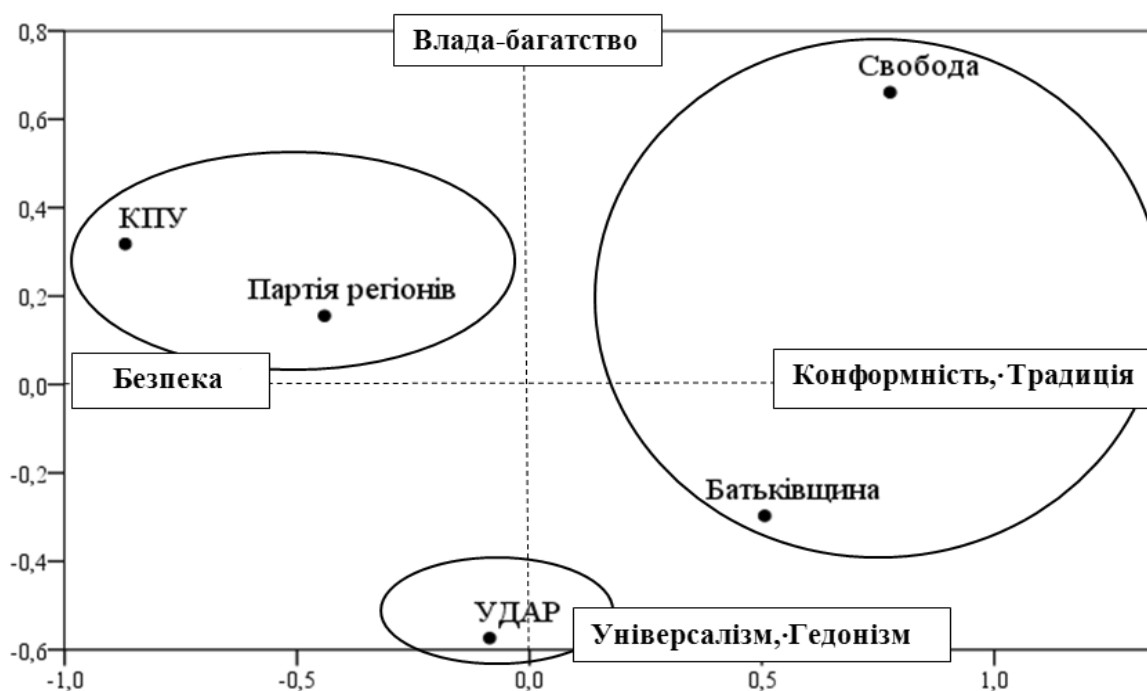

Рис. 2 Партії у просторі характеристик, утворених першою та другою осями

ду» для другого виміру (вертикальної осі). Що стосується вкладень для стовпчиків, тобто для партій у нашому аналізі, то тут у межах першого виміру інтерпретабельними є результати по партіям «Батьківщина», «Свобода», КПУ та Партія Регіонів, а у межах другого виміру – по партіям «Свобода» та «УДАР». Частина координат точок мають позитивний, а частина – негативний знак. У даному випадку знак не несе змістовного навантаження, а показує напрямок вісі. Отже, ми можемо позначити полюси горизонтальної вісі таким чином: негативний полюс («Безпека») та позитивний полюс («Конформність» і «Традиція»). Для вертикальної вісі можна визначити негативний полюс («Універсалізм» та Гедонізм) і позитивний полюс («Влада-багатство»).

Хоча ми й позначили полюси обох осей, їх інтерпретація не є однозначною і дещо відрізняється від кругового континууму Ш. Шварца. Такий результат є очікуваним, адже, з одного боку, ми трансформували 10 цінностей із метричною шкалою в одну категоріальну змінну, а з іншого боку, особливістю аналізу відповідностей є те, що ми ніяк не можемо вплинути на порядок категорій на графіку. Так, цінності, які утворюють горизонтальну вісь, у моделі Ш. Шварца утворюють один ціннісний сектор – «Збереження». Тобто в початковому круговому континуумі ці цінності є подібними за своїм мотиваційним наповненням, хоча в отриманому просторі вони знаходяться на протилежних полюсах. Тут можна запропонувати таку інтерпретацію: такі цінності сектору «Збереження», як «Традиція» та «Конформність», проявляються у взаємодії з оточуючими людьми і у ставленні до існуючих у суспільстві норм, а цінність «Безпеки» пов'язана з прагненням людини знаходитись у безпечному оточенні і, більш того, сприйняттям держави як утворення, що має захищати від різноманітних загроз [8]. Що ж стосується вертикальної осі, то три цінності, які описують її полюси, в початковій моделі входять до різних ціннісних секторів: «Гедонізм» входить до сектору «Відкритість до змін», «Влада-багатство» – до сектору «Самоствердження», а «Універсалізм» – до сектору «Турбота про людей та природу». Сектори «Самоствердження» і «Турбота про людей та природу» є протилежними за своїм мотиваційним наповненням, тому полюси вертикальної вісі, представлені цінностями «Універсалізм» та «Влада-багатство», цілком вкладаються в модель Ш. Шварца. Що ж стосується цінності «Гедонізму», яка також описує негативний полюс вертикальної осі, то вона не є протилежною «Універсалізму», але має інший зміст. Якщо цінність «Універсалізму» пов'язана зі значущістю для людини проблем рівності та охорони природи, то цінність «Гедонізму» пов'язана з прагненням отримувати задово-

лення від життя [8]. Тобто, на відміну від горизонтальної вісі, вертикальна вісь цілком вкладається в круговий континуум Ш. Шварца.

Таким чином, були визначені категорії, які утворюють отриманий простір. Для подальшого аналізу можна прибрати точки, які відповідають за ціннісні профілі, і лишити лише ті точки, які відповідають партіям. Це полегшить сприйняття графіка і наблизить нас до мети дослідження – класифікації партій, до того ж, як було зазначено вище, аналіз відповідностей не дозволяє порівнювати між собою відстані точок стовпчиків та відстані точок рядків. Точки, які відповідають партіям, нанесені на Рис. 2, окрім того, на цей графік нанесені підписи обох осей, які були визначені вище.

У верхньому лівому кутку на Рис. 2 розташовані КПУ та Партія регіонів, лише ці дві партії потрапили в один сектор. Перш за все, ми можемо зробити висновок про схожість ціннісних профілів електоратів цих партій. Що ж до змістовної інтерпретації, то інерція обох партій практично повністю пояснюється горизонтальною віссю, як видно з Таблиці 2. Для тих респондентів, хто визначає ці партії як найбільш близькі для себе, визначальне значення має цінність «Безпеки», при цьому для електорату КПУ значення цієї цінності є вдвічі вищим, ніж для електорату Партії регіонів. Вертикальна вісь для даних партій не є актуальною через низький відсоток поясненої інерції.

У правому верхньому секторі знаходиться партія «Свобода». Більшу частину інерції по даній партії пояснює перша вісь, і тут, на противагу КПУ та Партії регіонів, для електорату даної партії значущими є цінності «Конформність» та «Традиція». Також тут можна врахувати і другу, тобто вертикальну, вісь: для прихильників даної партії значущими є цінність «Влада».

У правий нижній куток потрапила партія «Батьківщина». Інтерпретація по даній партії також може здійснюватись за двома осями, але вклад першої є значно вищим. Так, для прихильників цієї партії, так само, як і для партії «Свобода», і на противагу партії КПУ та Партії Регіонів, значущими є цінності «Традиція» та «Конформність». Але якщо поглянути на другу вісь, то, на відміну від партії «Свобода», для прихильників цієї партії значущими є цінності «Універсалізму» та «Гедонізму». Але, оскільки і у випадку «Свободи», і у випадку «Батьківщини» внесок другої вісі є значно меншим, ніж внесок першої (перша в обох випадках пояснює більше 50% інерції), то ці партії можуть бути об'єднані в одну групу як такі, чії прихильники вважають для себе значущими цінності «Конформності» та «Традиції» на противагу партії КПУ та Партії Регіонів, для прихильників яких значущими є цінності «Безпеки».

Що ж стосується партії УДАР, то це єдина точка в нашому аналізі, яка краще пояснюєть-

ся вертикальною віссю (62%), горизонтальна вісь для неї не є актуальною. Виходячи з інтерпретації полюсів вертикальної осі, можна сказати, що для виборців цієї партії характерні цінності «Універсалізму» та «Гедонізму». Хоча з графіку може скластись хибне враження, що партія УДАР може бути об'єднана в одну групу з «Батьківщиною», насправді під час більш детального аналізу ми приходимо до висновку, що «Батьківщину» доцільніше об'єднати в одну групу зі «Свободою», об'єднання Партії регіонів та КПУ в одну групу є очевидним і з графіку, і з даних, а от партія УДАР лежить відособлено від інших, і її варто виділити окремо, як третю групу, чії прихильники вважають значущими для себе цінності «Універсалізму» та «Гедонізму».

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Основним результатом дослідження є підтвердження гіпотези щодо можливості використання ціннісних орієнтацій прихильників політичних партій як основи для класифікації цих партій. Незважаючи на невелику кількість партій, використаних в аналізі, за допомогою методу аналізу відповідностей їх вдалось розділити на три групи, причому показники якості отриманої моделі є задовільними. Хоча не всі цінності, включені до аналізу, можуть бути проінтерпретовані через невисокий відсоток поясненої інерції, ми все ж можемо описати отримані кластери партій. До першого кластеру увійшли партії, для прихильників яких найбільш значущими є цінності «Безпеки» (Партія регіонів та КПУ), до другого кластеру увійшли партії, для прихильників яких найбільш значущими є цінності «Конформності» та «Традиції» («Батьківщина» та «Свобода»), третій кластер представлений лише однією партією, для прихильників якої найбільш значущими є цінності «Універсалізму» та «Гедонізму» (УДАР).

Основною проблемою в інтерпретації даних є те, що розташування цінностей на різних полюсах горизонтальної осі отриманого континууму не повністю вкладається у кругову модель Ш. Шварца, що може бути спричинити неоднозначну інтерпретацію цієї осі. Але навіть незважаючи на це, в результаті дослідження можна підтвердити, що класифікація політичних партій на основі цінностей їх прихильників є можливою. Порівняння запропонованого

підходу і класифікації партій та їх класифікація в ідеологічному континуумі представляє перспективи для подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конончук С., Ярош О. Ідеологічне позиціонування політичних партій в Україні. Київ, 2013. 52 с.
2. Матієшин О. Роль ідеології у діяльності сучасних політичних партій України. Вісник Прикарпатського університету. 2013. № 6-7. С. 231–236.
3. Горонді Л, Брік Т, Грабова Л., Федоренко К., Тарасюк Т, Терещенко Д., Мор Р., Кобринович М., Тяжкий А. Між Чавесом і Меркель: яка політична ідеологія у майбутнього президента України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1035/> (дата звернення: 10.01.2019).
4. Миклащук І.М. Проблема становлення ідеологій у програмовій і практичній діяльності українських політичних партій. Віче. 2007. № 12. С. 21–23.
5. Джига Т. Ідеологічні та програмні аспекти активності українських політичних партій у виборчий період. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1035/> (дата звернення: 10.01.2019).
6. Dalton J. R. Social modernization and the end of ideology debate: patterns of ideological polarization. *Japanese Journal of Political Science*. 2006. № 7. P. 1–22.
7. Jou W., Endo M. Ideological Understanding and Voting in Japan: A Longitudinal Analysis. *Asian Politics and Policy*. 2016. №8. P. 456–473.
8. Schwartz S. H., Caprara G. V., Vecchione M., Bain P., Bianchi G., Caprara M. G., Cieciuch J. Basic Personal Values Underlie and Give Coherence to Political Values: A Cross National Study in 15 Countries. *Political behavioral*. 2014. № 36. P. 899–930.
9. Jacoby W. G. Value choices and american public opinion. *American Journal of Political Science*. 2006. № 50. P. 706–723.
10. Feldman S. Values, ideology, and structure of political attitudes. *Oxford handbook of political psychology*. New York, 2003. P. 477–508.
11. Caprara G. V., Schwartz S. H., Capanna C., Vecchione M., Barbaranelli C. Personality and Politics: Values, Traits, and Political Choice. *Political Psychology*. 2006. № 27. P. 1–28.
12. Goren P. Party identification and core political values. *American Journal of Political Science*. 2005. № 49. P. 881–896.
13. Barnea M., Schwartz S. H. Values and voting. *Political Psychology*. 1998. № 19. P. 17–40.
14. Schwartz S. H. An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*. 2012. № 2. P. 1–20.